

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อปปมาทธมฺม – ธรรม คือ ความไม่ประมาท, อปฺปมาทธรรม”

คำว่า อปฺปมาทธมฺม เป็นคำภาษาบาลี [อ่านแบบภาษาบาลีว่า อับ - ปะ - มา - ทะ - ด้า - มะ] มาจากคำว่า อ (ไม่) ปมาท (ประมาท) ธมฺม (สิ่งที่มีจริง, ธรรม) แปลรวมกันได้ว่า ธรรมคือ ความไม่ประมาท หรือแปลทับศัพท์เป็น อปฺปมาทธรรม ซึ่งก็คือ ความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรมฝ่ายดี มี สติ เป็นต้น เป็นธรรมที่มีจริง ๆ ซึ่งเป็นความไม่อยู่ปราศจากสติในกุศลธรรมทั้งหลาย ตามข้อความจาก พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ ว่า อปฺปมาโท คือ ความไม่อยู่ปราศจากสติ.

พระธรรมทุกส่วน ล้วนเกื้อกูลต่อความไม่ประมาท เช่น

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงสอนผู้เล็กน้อย ไว้ที่ปลายพระนขา (ปลายเล็บ) แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน ผู้เล็กน้อยที่เราสอนขึ้นไว้ที่ปลายเล็บนี้ กับมหาปฐพีนี้ อย่างไหนมากกว่ากัน?”

ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มหาปฐพีนั้นแหละ มากกว่า ผู้เล็กน้อยที่พระผู้มีพระภาคทรงสอนขึ้นไว้ที่ปลายพระนขานี้ มีประมาณน้อย ย่อมไม่ถึงแม้ซึ่งการนับ ย่อมไม่ถึงแม้ซึ่งการเทียบเคียง ย่อมไม่ถึงแม้ซึ่งส่วนแห่งเสี้ยว เพราะเทียบมหาปฐพีเข้าแล้ว ผู้ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอนขึ้นไว้ที่ปลายพระนขา มีประมาณเล็กน้อย”

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สัตว์กลับมาเกิดในหมู่มนุษย์ มีประมาณน้อย สัตว์ไปเกิดในกำเนิดอื่นจากมนุษย์ มีมากกว่ามากทีเดียว ฉะนั้นเหมือนกัน เพราะเหตุดังนี้แหละ เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราจักเป็นผู้ไม่ประมาท ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย พึงศึกษาอย่างนี้แหละ”

(จาก พระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค นขสิขสูตร)

ขณะที่ประมาท ขณะนั้นเป็นอกุศล ขณะที่ไม่ประมาท ขณะนั้นเป็นกุศล พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงอุปการะเกื้อกูลเพื่อความเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตอย่างแท้จริง ขณะนี้ทุกคนได้เกิดมาเป็นมนุษย์อยู่ในสุคติภูมิ พ้นจากการเกิดในอบายภูมิแล้วในขณะนี้ แต่เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วจะไปเกิดในภพภูมิใดย่อมไม่แน่ ขึ้นอยู่กับกรรมที่ได้กระทำแล้วเป็นสำคัญว่ากรรมใดจะให้ผลนำเกิด อาจจะไปเกิดในอบายภูมิก็ได้ ถ้าเป็นผลของอกุศลกรรม ซึ่งไปเกิดได้ง่ายมากทีเดียวสำหรับอบายภูมิ, ส่วนมากแล้วมักจะกล่าวการไปเกิดในอบายภูมิ ซึ่งเป็นการกล่าวผล แต่ว่าเหตุจริงๆ ไม่ค่อยกล่าว นั่นก็คือ อกุศลธรรมทั้งหลาย ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ซึ่งมีมากเป็นอย่างยิ่ง

แม้ในวันนี้เองก็ไม่ทราบว่ามีมากเท่าใดแล้ว การอบรมเจริญปัญญา สะสมปัญญาไปตามลำดับ ระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมกำลังปรากฏ เมื่อปัญญาถึงพร้อมก็ทำให้ได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคล เมื่อนั้นก็จะไม่ไปเกิดในอบายภูมิอีกเลย คือไม่เกิดเป็นสัตว์นรก ไม่เกิดเป็นเปรต ไม่เกิดเป็นอสุรกาย ไม่เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ตราบใดที่ยังไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรม ก็เลสที่มีอยู่มากทุกวัน ก็จะมีกำลังที่จะทำให้เกิดกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต ที่จะเป็นเหตุนำไปสู่อบายภูมิได้ เพราะเหตุว่ากิเลสยังไม่ได้ดับหมดไป กิเลสมีมาก แต่สติ ซึ่งเป็นธรรมฝ่ายดี มีน้อย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ตรัสเตือนเพื่อให้พุทธบริษัทเป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอ มีชีวิตอยู่ก็เพื่อประโยชน์ คือได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา น้อมประพฤติตามพระธรรม ไม่ละเลยโอกาสแห่งการเจริญกุศลในชีวิตประจำวัน

จะเห็นได้ว่า พระองค์ไม่ทรงละเว้นโอกาสที่จะพำเนนพุทธบริษัทให้เป็นผู้ที่ไม่ประมาทเลย ตราบใดถ้ายังมีกิเลสอยู่ ยังไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคลแล้ว การที่จะไปสู่กำเนิดอื่นนั้นมีมากกว่าการที่จะกลับมาสู่ความเป็นมนุษย์ ข้ออุปมาระหว่างฝุ่นที่ปลายเล็บ กับพื้นมหาปฐพี เห็นได้ชัดเจนทีเดียว ผู้คนส่วนใหญ่ก็เห็นฝุ่นที่เล็บอยู่ทุกวันแต่ก็ไม่มีใครเตือนให้ได้คิด ส่วนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ไม่ทรงละเว้นโอกาส แม้แต่การที่จะให้ระลึกได้ว่าฝุ่นที่เล็บนี้ ยังน้อยกว่าที่พื้นมหาปฐพี เหมือนกับแต่ละวันหนึ่งๆ นี้ กุศลกับกิเลส อย่างไหนจะเกิดมากกว่ากัน? กิเลสเกิดมากกว่ากว่ากุศลอย่างเทียบกันไม่ได้เลย

ถ้ายังไม่พากเพียรที่จะเป็นผู้อบรมเจริญปัญญา ระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมบ่อยๆ เถียงๆ จนกว่าปัญญาจะรู้ชัด ก็ไม่มีหนทางอื่นที่จะทำให้พ้นจากอบายภูมิได้ แต่ถ้าศึกษาพระธรรม ฟังพระธรรมอยู่บ่อยๆ เถียงๆ สติปัญญาก็จะเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ทันที ก็ย่อมมีโอกาสที่จะไปถึงซึ่งการพ้นจากการเกิดในอบายภูมิได้

เพราะฉะนั้น จึงแสดงให้เห็นว่า พระธรรมที่ได้ฟังได้ศึกษาไม่ว่าจะเป็นส่วนใดก็ตาม กล่าวคือ จากพระวินัยปิฎกก็ดี จากพระสุตตันตปิฎกก็ดี จากพระอภิธรรมปิฎกก็ดี ก็จะได้ถึงพระมหากรุณาคุณอย่างยิ่งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงเกื้อกูลพุทธบริษัททุกโอกาส แม้แต่ธรรมปลีกย่อย เล็กๆ น้อยๆ ก็เป็นพระโอวาทที่ทรงพำเนนเพื่อที่จะให้พุทธบริษัทเจริญกุศล เป็นผู้ที่ไม่ประมาททั้งสิ้น ซึ่งควรที่จะได้ศึกษาและน้อมประพฤติปฏิบัติตามเป็นอย่างยิ่ง.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร . ๐๘๕-๖๒๓๗๑๐๖]